

Naslov članka/Article:

Je pisanje z roko že zastarelo?

Is Writing by Hand Outdated?

Avtor/Author:

Ines Novak

DOI:

CC licenca



Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav



Šolska knjižnica št. 3-4/2019, letnik 28

ISSN 0353-8958

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2019

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/solska-knjiznica/>

Je pisanje z roko že zastarelo?

Is Writing by Hand Outdated?



Ines Novak

Izvleček

Pisanje je psihomotorična dejavnost in je pomembno sredstvo komunikacije. Je veščina, ki je ne pridobimo z rojstvom, pač pa to področje oblikujemo skozi individualni razvoj z učenjem. V prispevku bomo podali nekaj teoretičnih izhodišč o pisanju in težavah, ki se lahko pojavljajo pri njem. Podali bomo nekaj že objavljenih ugotovitev preteklih raziskav o tipkanju in pisanju z roko, ki so tudi nas vodile k razmisleku o pomembnosti pisanja z roko ter posledično k priključitvi k projektu Teden pisanja z roko 2019. V letošnjem šolskem letu smo se v aktivu 3. razreda odločili, da se bomo prvič pridružili omenjenemu projektu. Cilj je bil, da so v Tednu pisanja z roko 2019 učenci čim bolj ustvarjalni, da čim več pišejo z roko in se nekoliko podučijo o pomembnosti pisanja z roko. Ozaveščanje o pomembnosti pisanja z roko smo razširili tudi med svoje učiteljske kolege. Na koncu prispevka so predstavljene dejavnosti, ki smo jih v okviru tedna izvajali na naši šoli.

Ključne besede

pisanje z roko, IKT, disgrafija

UDK 003.052

Keywords

writing by hand,
ICT, dysgraphia

Abstract

Writing is a psychomotor activity and an important means of communication. Writing is a skill that we do not acquire at birth but one that we form through our individual development by learning. The article presents a few theories of writing and of the writing-related problems that may arise. It mentions some of the already published findings of previous research on typing and writing by hand, which made me think about the importance of writing by hand, and consequently got me to join the project Teden pisanja z roko 2019 [Week of Writing by Hand 2019]. In the current school year, we, 3rd grade teachers, have decided to join the above-mentioned project for the first time. Our goal during the Week of Writing by Hand 2019 was to make children as creative as possible, get them to write by hand as much as possible, and teach them the importance of writing by hand. We have also spread the awareness of the importance of writing by hand among our fellow teachers. At the end, the article presents the activities we carried out at our school during the Week of Writing by Hand 2019.

UVOD

V javnosti se pogosto pojavlja vprašanje, koliko lahko šola otrokom še resnično ponudi znanja. Komentarji, kot so: vse informacije lahko pridobimo z »guglanjem«, pisanje na roko je zastarelo, računamo lahko s pomočjo pametnih naprav, kaj kmalu se nam tudi z branjem ne bo potrebno več mučiti, nas nekoliko plašijo. Dejstvu, da umetna inteligenca že presega človeške sposobnosti, se ne moremo izogniti. Zaradi vsega prej zapisanega pa se nam vendarle zdi zelo pomembno, da vsaj v šolskem prostoru ohranimo nekaj »starih« pristopov, ki močno pripomorejo k razvoju človekovih možganov. V osnovni šoli je največji poudarek na učenju osnovnih veščin – branja, pisanja, pravopisa in računanja. Med vsemi naštetimi veščinami v šoli najbolj zanemarjamo pisanje, saj tudi sicer najpogosteje rokopis zamenja pisanje s tipkovnico. V osnovni šoli se spodbuja nakup delovnih zvezkov, ki od otrok zahtevajo vse manj pisanja z roko, več je nalog izbirnega tipa, povezovanja, podčrtavanja, bore malo pa morajo učenci v delovni zvezek prosto pisati. Strokovni delavci opažamo, da je čitljivost pisave pri otrocih vedno slabša, pri pisanju kažejo večjo utrujenost, precej je tudi pravopisnih napak. Kako bodo ljudje v prihodnosti pisali, je v veliki meri odvisno od stališča do pisanja in vrednot nas strokovnih delavcev, staršev in tudi širše javnosti.

1 PISANJE

Preden se naučimo pisati, moramo dobro obvladati govorni jezik. Na proces učenja pisanja vplivajo intelektualni potencial, spomin, pozornost, socialna in telesna zrelost, govorno-jezikovne sposobnosti, prostorska orientacija, motivacija, senzorične sposobnosti, motorične sposobnosti in spretnosti ter okolje. Če se pojavljajo težave na katerem koli od prej naštetih področij, je večja verjetnost, da bo imel učenec težave s pisanjem. Dosežki na področju pisanja pomembno vplivajo na celoten učni uspeh in napredek na drugih področjih (Posokhova, 2007).

Učitelji smo pri pisanju učencev pozorni na naslednje štiri kriterije: pravilnost pisave –

povezano s pravilno obliko črk; hitrost pisanja; čitljivost pisave – lahko berljiva pisava; estetskost pisave – ustreznost oblike in velikost črk, ki so v ravni liniji (Ivačič, 2014, po Čopič).

2 TEŽAVE PRI PISANJU

Večina otrok ima pri učenju pisanja večje oz. manjše začetniške težave, nekaterim pa pisanje povzroča hude težave in kljub odraščanju težave vztrajajo. Pri tem gre lahko za otroke, ki imajo povprečne ali celo nadpovprečne intelektualne sposobnosti in pri drugih predmetih nimajo posebnih težav (Šali, 1975).

2.1 RAZVOJNA DISGRAFIJA

Razvojna disgrafija spada v skupino specifičnih učnih težav, in sicer v podskupino specifičnih primanjkljajev na ravni vizualno-motoričnih procesov, ki povzročajo težave pri pisanju. Uvrščamo jo tudi v skupino bralno-napisovalnih težav (Magajna idr., 2008).

Posokhova (2007) opisuje disgrafijo kot stalne in resne težave v obvladovanju večine pisanja. Te se izražajo v številnih in tipičnih napakah, ki niso povezane z neznanjem pravopisa, so trajno prisotne ter neodvisne od intelektualnih sposobnosti, govornega razvoja, sluha, vida in rednega šolanja. Pri veliki večini otrok so hkrati prisotne težave tako na področju branja (disleksija) kot tudi pisanja (disgrafija).

Stevović (2010) ugotavlja, da se znaki disgrafije odražajo v napakah: zamenjevanja črk; strukture glasov, zlogov in besed; pisanja besed skupaj v stavku; negramatičnega pisanja oz. napakah pravopisa.

3 IZSLEDKI PRETEKLIH RAZISKAV O TIPKANJU IN PISANJU Z ROKO

Raziskave različnih tujih avtorjev, ki jih na kratko opisuje Tancig (2015), ugotavljajo, da pisanje z roko pomembno prispeva k učinkovitemu branju. Primerjava vpliva tipkanja in pisanja z roko na delovanje možganov dokazuje, da pisanje mnogo bolje aktivira možganska omrežja kot tipkanje. Naslednja raziskava, ki jo opisuje Tancigova, je ugotavljala, kako uspe-

Dosežki na področju pisanja pomembno vplivajo na celoten učni uspeh in napredek na drugih področjih.



Primerjava vpliva tipkanja in pisanja z roko na delovanje možganov dokazuje, da pisanje mnogo bolje aktivira možganska omrežja kot tipkanje.

šni so otroci pri prepoznavanju črk. Ugotovili so, da so otroci, ki so črke vadili s pisanjem, bolje prepoznavali grafične znake kot otroci, ki so vadili s tipkanjem. Pomembno je, da se ob tem zavedamo, da je pisanje pomembno za zgodnje rekrutiranje možganskih področij pri procesiranju črk, ki je temelj uspešnega branja. Torej pisanje spodbuja pridobivanje bralne spretnosti. Tudi v kasnejšem obdobju, ko imajo učenci že avtomatizirano pisavo, se kaže visoka povezanost med zapiski s pisalom in kakovostnejšim učenjem, gre tudi za boljše strategijo uskladiščenja novega znanja. V nekaterih državah že opuščajo učenje pisanih črk, vendar ravno s pisanjem pisanih črk otroci razvijajo izvršilne funkcije, kot so pozornost, samoregulacija in delovni spomin. V raziskavah so primerjali tudi pisanje spisa na roko in na tipkovnico. Rezultati kažejo, da so učenci s pisalom napisali daljše sestavke, ki so vsebovali bolj popolne stavke, in bili pri tem tudi bolj ustvarjalni.

Glede na zgoraj omenjene rezultate raziskav je zelo pomembno ozavestiti javnost in poudariti pomen ki ga ima pisanje z roko na posameznega otroka. Ob tem pa je seveda vredno pomisliti tudi na čas, v katerem živimo, in pisanje z roko smiselno uskladiti z rabo digitalnih pripomočkov.

4 OPIS DEJAVNOSTI V ČASU TEDNA PISANJA Z ROKO 2019

V projekt Teden pisanja z roko 2019 smo se najbolj aktivno vključili učenci in učitelji 3. razreda. V nadaljevanju predstavljamo dejavnosti, ki so bile izvedene v okviru projekta. Glede na to, da smo v projektu sodelovali prvič, smo izbrali dejavnosti, ki bi pomagale pri ozaveščanju o pomenu pisanja, razvijanju ustvarjalnosti ter predvsem povezovanju otrok in učiteljev ter razvijanju socialnih spretnosti.

4.1 IGRA »KDO JE TO ZAPISAL«

V začetnem delu ure smo učencem razdelili manjše lističe. Vsak učenec je na listek zapisal poljubno poved, ki naj ne bi »izdala« pomembnih informacij o njem samem (npr. Treniram balet.). Vse listke smo zbrali, nato pa učence razdelili v skupine.



Slika 2: Pisanje povedi pred ugibanjem

V prvem delu so učenci brali povedi, ki so jih zapisali sošolci znotraj skupine. Učenci so poročali, da naloga ni bila tako zahtevna, saj so lahko pisavo priredili sošolcu, zato je bilo ugibanje pisav zelo uspešno. V drugem delu smo listke zmešali in učenci so morali uganiti, kateri sošolec je zapisal poved. Naloga je bila zahtevnejša. Učenci so poročali, da je bila ta dejavnost zanje bolj zanimiva. Najprej so prepoznali pisave sošolcev, ki pišejo ali zelo nečitljivo ali pa zelo čitljivo.

4.2 RISANJE INICIALE - POVEZAVA Z LIKOVNO UMETNOSTJO

V času, ko je potekal projekt, smo pisanje z roko povezali tudi z likovno umetnostjo. Ne



Slika 1: Začetek projekta Teden pisanja z roko 2019

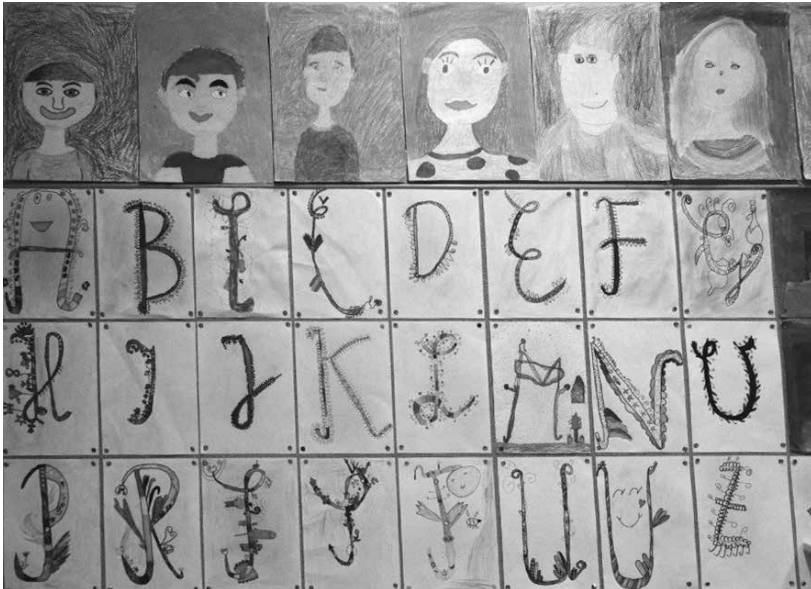


Slika 3: Učenci prepoznavajo pisavo sošolcev.



Sliki 5, 6: Posamezni primeri inicial

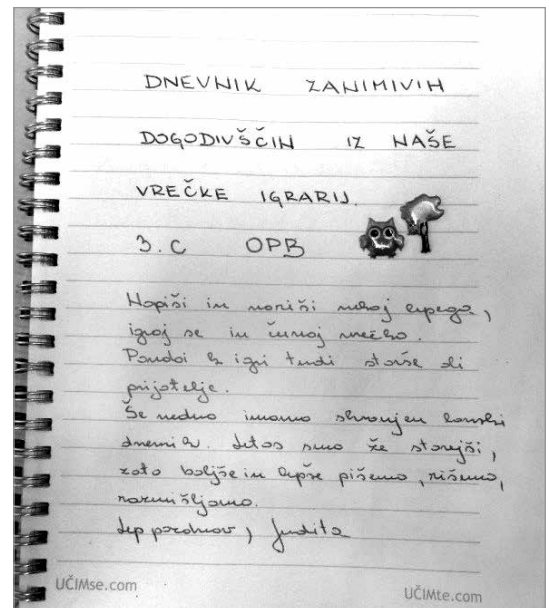
nazadnje je likovna umetnost predmet, pri katerem lahko učenci v največji meri razvijajo finomotoriko, kar je pomembno tudi za učenje in urjenje pisave. Naloga učencev je bila, da ustvarijo svojo inicialo. V uvodnem delu ure smo jih seznanili z izrazom iniciala, nato pa pogledali nekaj praktičnih primerov. V nadaljevanju so si pripravili likovni material. Za delo so potrebovali flomastre in/ali barvice. Nastali so zanimivi izdelki (glej slike spodaj).



Slika 4: Razredna abeceda inicial

4.3 PISANJE »DNEVNIKA ZANIMIVIH DOGODIVŠČIN IZ NAŠE VREČKE IGRARIJ«

V okviru podaljšanega bivanja so učenci 3. c-razreda vse šolsko leto pisali skupen dnevnik.



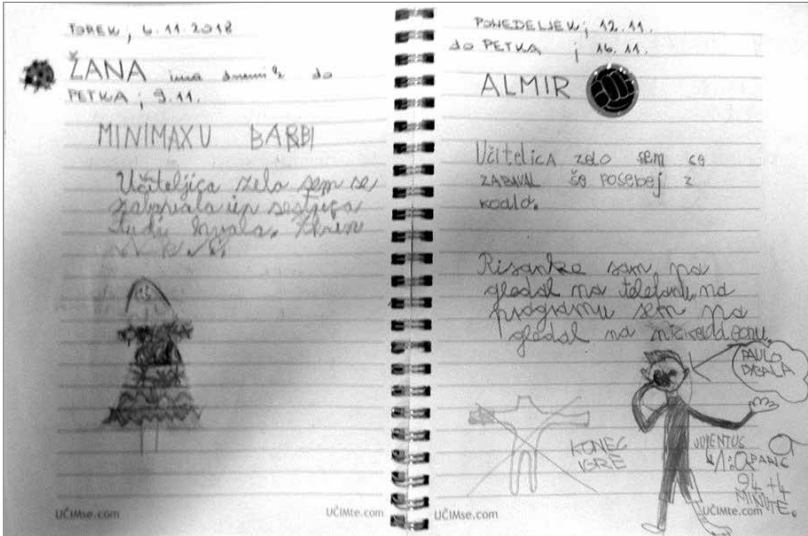
Slika 7: Prva stran razrednega dnevnika

Učiteljica podaljšanega bivanja je pripravila »vrečko igrarij«. V njej so bile različne preproste igračke. Vsak petek je eden izmed učencev domov odnesel vrečko igrarij in dnevnik. Naloga učencev je bila, da raziščejo predmete v vrečki, se na najrazličnejše načine zaigrajo, nazadnje pa svojo dogodivščino odkrivanja vrečke igrarij opišejo v razrednem dnevniku. V ponedeljek je učenec vrečko igrarij in dnevnik prinesel v šolo, učiteljica podaljšanega bivanja pa je zapis učenca delila z vsem razredom. Ker je učencev v razredu veliko, smo dejavnost podaljšali do začetka maja, tako da so imeli



vsi možnost deliti svoja občutja z razredom. Učencem je najbolj všeč ideja presenečenja, saj dokler vrečke ne prinesejo domov, ne vedo, kaj se skriva v njej.

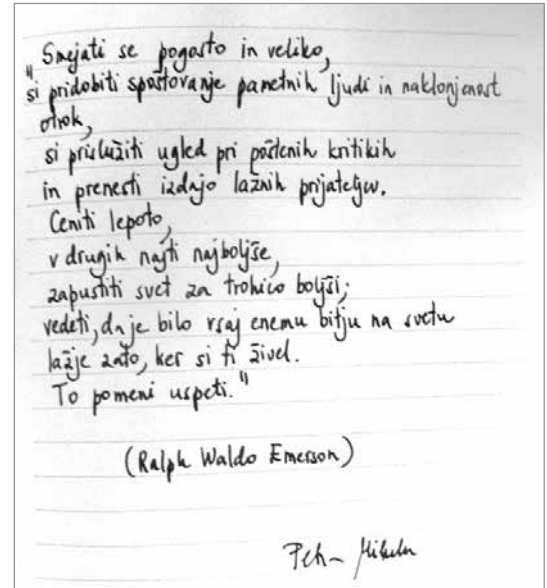
Po zaključku projekta smo zapise skenirali. Ideja je bila tudi, da učitelji lahko skenirane zapise uporabijo pri svojih razrednih urah, in podobno kot so tretješolci prepoznali pisavo sošolcev, bi učenci skušali prepoznati pisave učiteljev, ki jih poučujejo. Sodelavcem je bila ideja všeč, pri prebiranju samih misli in sporočil pa so se veselo nasmihali ali pa se čudili nad estetskostjo lastnoročne pisave svojih kolegov.



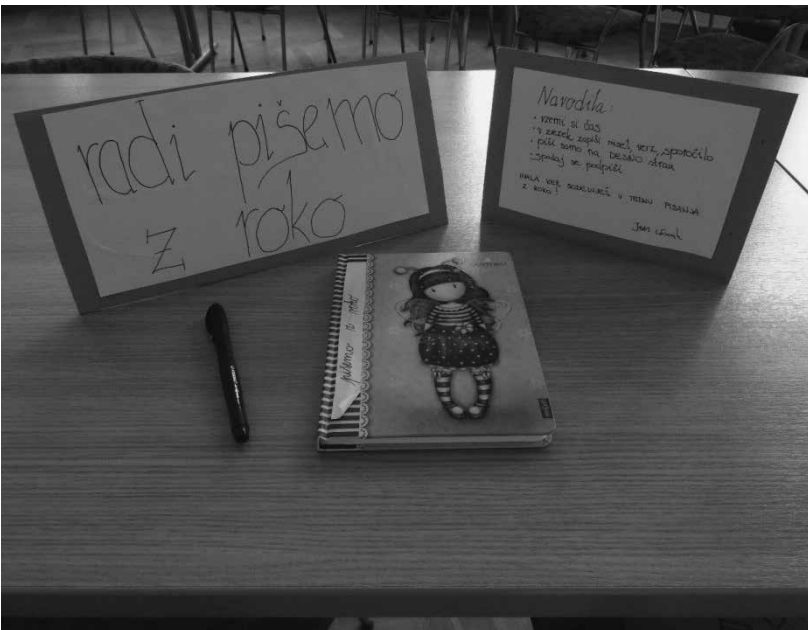
Slika 8: Primer zapisa v razredni dnevnik

4.4 ZBRANE MISLI UČITELJEV

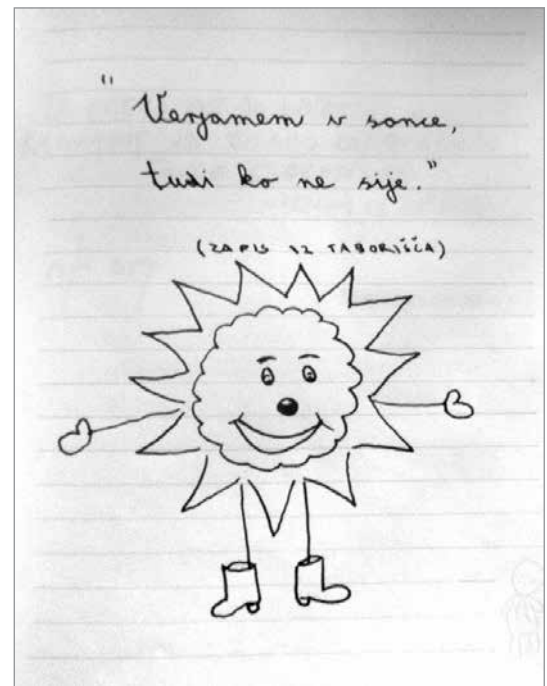
V projektu Teden pisanja z roko 2019 so sodelovali tudi učitelji na šoli. Cilj dejavnosti je bil, da vsak zapiše misel, rek ali sporočilo v poseben zvezek in to podeli s svojimi sodelavci.



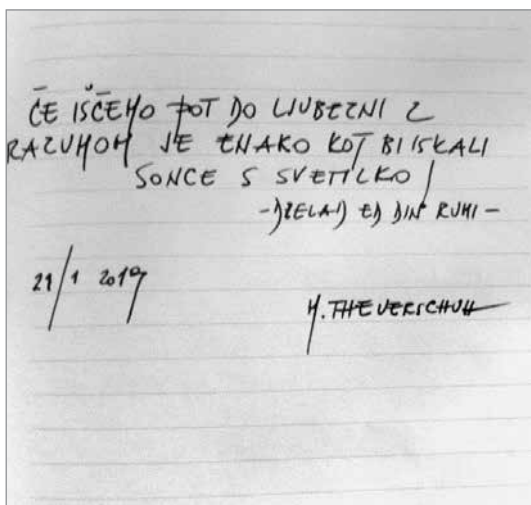
Slika 10: Primer učiteljevega zapisa 1



Slika 9: Tako smo sodelavce povabili k sodelovanju pri projektu Teden pisanja z roko 2019.



Slika 11: Primer učiteljevega zapisa 2

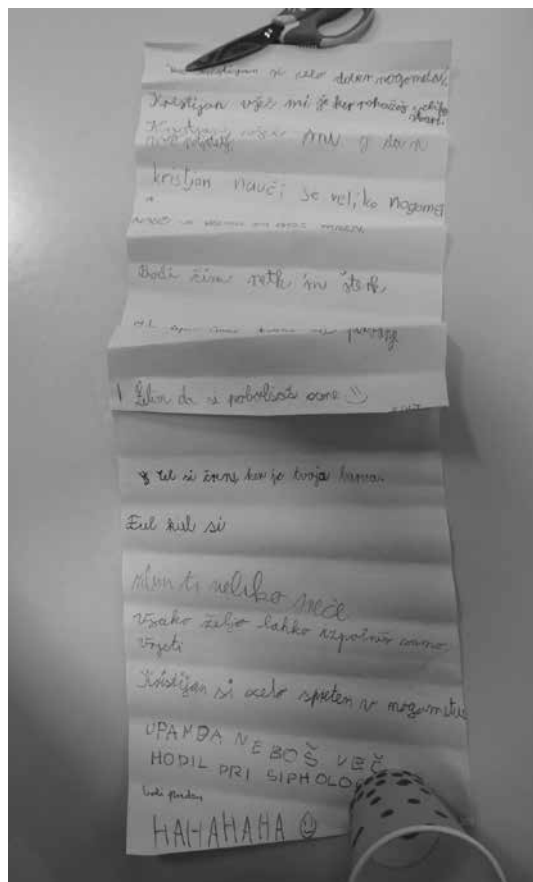


Slika 12: Primer učiteljevega zapisa 3

4.5 DELJENJE LEPIH MISLI

Projekt Teden pisanja z roko 2019 smo izkoristili tudi za krepitev socialnih spretnosti. Vsak učenec je moral za vsakega sošolca posebej zapisati misel ali pohvalo. Naloga ni bila lahka, saj tako kot odrasli tudi otroci prej opazijo napake drugih kot pa dobre stvari. Za dejavnost smo porabili kar nekaj pedagoških ur, a se je obrestovalo. Veseli obrazi otrok ob prebiranju besed, v čem so sami dobri, uspešni, ter pokloni sošolcem so bili znamenje, da bi morali to dejavnost izpeljati večkrat. Pohvale, ki jo

slišimo, smo seveda veseli, zapisana pohvala pa se nam usede v srce. ●



Slika 13: Podarjene lepe misli sošolcu

Viri in literatura

- Ivačič, A. (2016). *Težave pri pisanju in razvojna disgrafija v osnovni šoli: razlike med dečki in deklicami. Magistrsko delo*. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.
- Magajna, L., Kavkler, M., Čačinović Vogrinčič, G., Pečjak, S. in Bregar Golobič, K. (2008). *Učne težave v osnovni šoli: koncept dela*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Posokhova, I. (2007). *Kako pomoči djetetu s teškočama u čitanju i pisanju*. Zagreb: Ostvarenje.
- Stevović, J. (2010). *Prediktivni kapaciteti govorno – jezičke patologije u odnosu na mogućnosti odkrivanja teškoća u čitanju i pisanju kod školske dece (Magistrske teze)*. Univerzitet u Beogradu.
- Šali, B. (1975). *Motnje v branju i pisanju*. Ljubljana: Zavod SRS za rehabilitacijo invalidov.
- Tancig, S. (2015). *Nevroedukacija – kako pisati in brati v digitalni dobi? V: M. Košak Babuder (ur.), Bilten društva Bravo. Letnik XI, št. 22 (str. 25-30)*. Ljubljana: Društvo Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.



INES NOVAK, magistrica profesorica poučevanja na razredni stopnji, razredna učiteljica, Osnovna šola Polje, Ljubljana.
 Naslov: Osnovna šola Polje, Polje 358, 1260 Ljubljana Polje.
 E-naslov: ines.novak@ospolje.si